

**СЭТГЭЦИЙН ӨӨРЧЛӨЛТТЭЙ БОЛОН СЭТГЭЦИЙН ТУЛГАМДСАН
АСУУДАЛТАЙ ХОРИГДОЛ, ХОРИГДОГЧ НАРТ ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ
ӨЙЛЧИЛГЭЭ ӨЗӨӨЛӨХ, ЯЛ ЭДЛӨӨЛӨХ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААРХ СУДАЛГАА**

*Эрдэнэбаатарын Аюуш-Эрдэнэ.
Дотоод хэргийн их сургуулийн
гэмт явдал судлал-эрх зүйн магистрант, ахмад.*

*Шинжийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын
Хорих ял эдлүүлэх албаны нийгэм, сэтгэл зүйн хэлтсийн
сэтгэл зүйн тусламж өйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн,
хошууч*

Товч агуулга: Сэтгэцийн өөрчлөлттэй болон сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдол, хоригдогчийг ял эдлэх хугацаанд нь эмнэлгийн тусламж, өйлчилгээ ӨЗӨӨЛӨХ, нийгэмшүүлэх, сэтгэл зүйн тусламж өйлчилгээ ӨЗӨӨЛӨХ, аливаа төрлийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх алба хаагчдыг чадавхийг сайжруулахад талаарх өөрийн санал, дүгнэлтийг гаргасан болно.

Толхирлоо: сэтгэцийн эрүүл мэнд, сэтгэцийн өөрчлөлт, сэтгэцийн тулгамдсан асуудал, удамшлын сэтгэцийн эмгэг оюун ухааны хомсдол, эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ.

Оршил

Сэтгэцийн өөрчлөлт болон сэтгэцийн тулгамдсан асуудлыг сэтгэцийн эрүүл мэндийн хувьд авч үзвэл хүний өөрийн болон гадаад олон хүчин зүйлээс хамаардаг байна. Өөрөөр хэлбэл удамшлын болон гэр бүлийн сэтгэцийн эмгэг бие даамжих боловч гадны хүчин зүйлийн нөлөөгөөр хэв шинжээр олон илэрдэг. Энэхүү илрэл буюу сэтгэл хөдлөл нь биеийн болон сэтгэл зүйн хувьд ямар нэг хариу урвал ӨСГЭДГЭЭРЭЭ Хүний бие болон сэтгэл зүйд их нөлөөлж байна.

Сэтгэцийн эмгэгийн талаар олон эрдэмтэн судлаачид олон талаас нь авч үзсэн байдаг. Жишээ нь: Итали Улсын эрдэмтэн Vincenzo Chiarugi, Англи Улсын эрдэмтэн Wiliam Tuke болон Quakers, Франц Улсын эрдэмтэн Philippe Pinel нар анх удаа сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийг асрах байранд өвчтөнг гинжлэх, өлсгөх, зодох зэргийг болиулах чиглэлээр ажиллаж эхэлсэн байдаг. Гэвч тэдгээр сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийн асрах байр нь заримдаа айдас төрүүлэм уур амьсгалтай байсан ч XX зуун хүртэл сэтгэцийн эмгэгтэй хүмүүсийг эмнэлгийн нөхцөлд тусгаарлан эмчлэх эмнэлгийн томоохон байгууламж улс орнуудад бий болсон байдаг. Сэтгэцийн эмгэгийг эмчлэх эрх зүйн баримтад Үндэслэн хамт олонд тулгуурласан сэтгэцийн эмнэлэг байгуулагдсан нь сэтгэцийн эмгэгтэй хүмүүсийг хэт тусгаарласан бодолгүйг эмчилгээнд өөрчлөлт гарах эхний алхам болсон байна.

Харин манай оронд 1990 оноос өмнө хэрэглэж байсан сэтгэцийн эмгэгийг эмчилдэг уламжлалт арга нь хэт хэрцгий, бодолгүйг, хамт олноос нь тусгаарлан, хорих, удаан хугацаагаар эмнэлэгт хэвтүүлэх, эрх зүйн болон бие махбодын

тэднээс хязгаарлаж, бие махбодыг шоконд оруулах тэрл бөрийн эмчилгээний аргуудыг ашиглаж байв.¹⁵³

Орчин биеийн сэтгэцийн эрүүл мэндийн бйлчилгээ эзлэх тогтолцоо дэлхийн хн амын ихэнхийнх нь хувьд эрэлт хэрэгцээг хангаж чадахаа больж, хэт твл рсн, эмнэлэгт суурилсан, бчинд чиглэсэн, звхн бчтн-эмч хоорондын харилцаан дээр суурилсан байна гэж эзх болсноор хамт олонд тшиглэсэн сэтгэцийн эрүүл мэндийн талаар авч эзх болсон байна.

Иймд зорилтот бөлгийн хн ам болох сэтгэцийн эмгэг бөхий бчтн нөдийг хамт олны дунд эмчилж, тусламж эзлэх хэлбэрт аажим аажмаар шилжиж байна.¹⁵⁴

Нэг. Монгол улсын сэтгэцийн эрүүл мэндийн нөний байдал

Манай орны хувьд 2000 онд “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тухай хууль”-ыг гарган баталж 2013 онд шинэчилсэн найруулсан байна. Хуулийн зорилго нь Монгол улсын хн амын сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих, сэтгэцийн эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, сэтгэцийн эмгэгтэй хний эрхийг хамгаалах, нийгэм, эдийн засгийн харилцаанд оролцох, бие даасан байдлыг хангахад дэмжлэг эзлэх, сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж, бйлчилгээ эзлэдэг байгууллага, эмнэлгийн мэргэжилтний бйл ажиллагааны эрх зйн ндсийг тогтоохтой холбогдсон харилцааг зохицуулдаг.

Монгол Улсын Засгийн газар “Сэтгэцийн эрүүл мэнд” ндэсний Нэгдгээр хт лбөрийг (2002-2007) батлан хэрэгжлсэн бггд Засгийн газрын 2009 оны 303 дугаар тогтоолоор “Сэтгэцийн эрүүл мэнд” ндэсний хоёр дахь хт лбөрийг 2010-2019 он хртэл хоёр е шаттайгаар хэрэгжлэхээр батлуулан тайлагнасан байна.¹⁵⁵

Манай улсын хн амын 3 хувь нь ямар нэг хэлбэрийн сэтгэцийн эмгэгтэй бол 38 хувь нь сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай буюу сэтгэцийн эмгэгт ртх магадлал ндер, судалгаанд хамрагдсан нийт иргэдийн 65 хувь сэтгэцийн ямар нэг тулгамдсан асуудалтай гэсэн дн гарсан байна. 30-54 насны хн амд сэтгэцийн эмгэг бчллийн твшин хамгийн ндр эзлэлттэй байгаа бггд сөлийн жилдэд хнхэд, свр насныхны бчлл ихсэх хандлагатай байгаа талаар дурдсан байна.

СЭМТ-ийн сэтгэц ба зан бйлийн эмгэгийн тэрглэх 5 бчллийг авч эзвэл:

- Шизофрени, шизофрений хэв шинжит ба дэмийрэх эмгэг;
- Стресстэй холбоотой неврозын болон биеийн хэлбэрийн эмгэг;
- Сэтгэцийн органик ба шинж тэмдгийн эмгэг;
- Сэтгэц нл т эм, бодисын шалтгаант сэтгэцийн эмгэг;
- Сэтгэл санааны (цочирдлын) эмгэг.

¹⁵³“Сэтгэцийн эрүүл мэнд судлалын лекцд”, Л.Эрдэнэбаяр, УБ хот 2011 он

¹⁵⁴Д.Доржжав. Сэтгэл зйн тусламж, заслын арга зйн ндэс. УБ., 2005.

¹⁵⁵Сэтгэцийн эрүүл мэнд ндэсний хоёр дахь /2010-2019/ хт лбө р дэх “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж, бйлчилгээний хртээмж”-д хийсэн хндл нгийн нэлгээний тайлан

“Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тухай хууль”, “Эрүүгийн хууль”, “Эрүүгийн байцаан шийтгэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байгаа хэдий ч сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдолд эзлэх нэгдсэн тусламж, үйлчилгээний заавар, журам байхгүй тул эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээг стандартын дагуу хийгэж байна.

Сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хүн гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдолд хууль эрх зүйн дараах зохицуулалт байна. Үүнд:

Эрүүгийн хуулийн 6.3 дугаар зүйл. Хэрэг хариуцах чадвар.

1. Гэмт хэрэг үйлдсэн хэрэг хариуцах чадвартай хүнд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

2. Сэтгэцийн эмгэг, оюун ухааны хомсдлын улмаас өөрийн үйлдлийн бодит шинж чанар, аюултай байдлыг ухамсарлах, удирдан жолоодох чадваргүй болсныг хэрэг хариуцах чадваргүйд тооцно.

3. Гэмт хэрэг үйлдэх өедээ хэрэг хариуцах чадваргүй байсан хүнд ял оногдуулахгүйгээр энэ хуульд заасан эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэнэ.

4. Гэмт хэрэг үйлдсэний дараа хэрэг хариуцах чадваргүй болсон нхцүлд шүүх түүнд эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэж, эдгэрсний дараа ял оногдуулна.

Эрүүгийн хуулийн 6.13 дугаар зүйл. Хорих, зорчих эрхийг хязгаарлах, нийтэд тустай ажил хийлгэх ялаас өвчний учир чөлүүлэх.

1. Гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгэгдсэний дараа сэтгэцийн эмгэгтэй болж өөрийн үйлдлийн бодит шинж чанар, хор уршгийг ухамсарлах, үйлдлээ удирдан жолоодох чадваргүй болсон хүнийг ял эдлэхээс чөлүүлж, эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэнэ.

2. Шүүх гэмт хэрэг үйлдэж ял шийтгэгдсэний дараа ял эдлүүлэхэд саад болохуйц өвчнийг өвчилсөн тохиолдолд ялтныг ял эдлэхээс чөлүүлж болох бөгүүд энэ журмыг хуулиар тогтооно.

3. Хорих, зорчих эрхийг хязгаарлах, нийтэд тустай ажил хийлгэх ял эдэлж байх өедээ өөрийн эрүүл мэндэд санаатай хохирол учруулсан хүнийг ялаас чөлүүлэхгүй.

Эрүүгийн хуулийн 7.4 дүгээр зүйл. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ.

1. Гэмт хэрэг үйлдэх өедээ хэрэг хариуцах чадваргүй байсан, гэмт хэрэг үйлдсэний дараа хэрэг хариуцах чадваргүй болсон нхцүлд шүүхээс эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх шийдвэр гаргана.

2. Гэмт хэрэг үйлдэх өедээ хэрэг хариуцах чадваргүй байсны улмаас эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хүний хэрэг хариуцах

чадваргүй байдал арилсан бол шүүхээс уг албадлагын арга хэмжээг зогсоох тухай шийдвэр гаргана.

3. Гэмт хэрэг үйлдэх үедээ хэрэг хариуцах чадваргүй байсан хэргийн сэтгэцийн байдал нь өртүүл, бусдад аюул учруулахааргүй бол шүүх эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэхгүйгээр сэтгэцийн эрүүл мэндийн холбогдох байгууллагад эмчлүүлэх, асран хамгаалагчид халамжлуулахаар шилжүүлж болно.

4. Гэмт хэрэг үйлдэх үедээ хэрэг хариуцах чадвартай байсан боловч хэрэг шалган шийдвэрлэх үед хэрэг хариуцах чадваргүй болсны улмаас эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хэргийн хэрэг хариуцах чадваргүй байдал арилсан бол шүүхээс уг албадлагын арга хэмжээг зогсоож ял оногдуулна.

5. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан хэргийн хэргийн хэлэлцэх хугацаанд эмчлэгдсэн, хэрэг хариуцах чадваргүй байдал нь арилсан бол шүүхээс түүнд оногдуулсан ялаас эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ авагдсан нэг хоногийг хорих ялын нэг хоногоор тооцон хасаж үлдсэн ялыг эдлүүлнэ.

6. Хэрэг хариуцах чадвартай байхдаа ял шийтгүүлсэн ялтны сэтгэцийн эмгэгийг эмчлэх зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд шүүх амбулаторийн албадан хяналтад, эсхүл сэтгэцийн эмгэг судлаачаар эмчлүүлэх эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг хэрэглэж болно.

7. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээний төрөл, дэглэм, хугацааг шинжээчийн дүгнэлтийг харгалзан шүүх тогтооно.

8. Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээг сунгах, өөрчлөх, зогсоох эсэхийг шинжээчийн дүгнэлтийг харгалзан шүүх шийдвэрлэнэ.

9. Шүүх гэмт хэрэг үйлдсэн хэргийн хувийн байдал, гэмт хэрэг үйлдсэн нөхцөл, согтуурах, мансуурах донтой байдлыг харгалзан сэтгэл заслын, донтох зуршлын эсрэг эмчилгээ хийлгэх эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ оногдуулж болно.

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд “Эмнэлгийн чанартай албадлагын арга хэмжээ хэрэглэх журам”-ыг баримтлан гэж заасан байна.

Сэтгэцийн эмгэг, оюун ухааны хомсдлын улмаас өөрийн үйлдлийн бодит шинж чанар, аюултай байдлыг ухамсарлах, удирдан жолоодох чадваргүй болсныг хэрэг хариуцах чадваргүйд тооцно гэж үзсэн байдаг.

Хоёр. Сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлт, сэтгэцийн тулгамдсан асуудал

Монгол улсын “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тухай хууль”-ийн 3 дугаар зүйлд:

– “Сэтгэцийн эрүүл мэнд” гэж хэргийн сэтгэцийн эмгэггүй байхын зэрэгцээ нийгэм болон хэрүүлэн байгаа гадаад орчинтойгоо дасан зохицож хэвийн амьдрах,

ажиллах, суралцах, нийгэмд зохих байр сууриа эзлэн хувь нэмрээ оруулж чадахуйц байдлыг;

-“Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудал” гэж нийгэм, сэтгэл зүйн шалтгааны улмаас хэний сэтгэхүй, сэтгэл хөдлөл, зан үйл төр хямарсан байдлыг;

-“Сэтгэцийн эмгэг” гэж өвчний олон улсын ангиллын “сэтгэц, зан үйлийн эмгэгүүд” бэлгэт заасан оношилгооны хэмжүүрээр оношилж болох бөх өвчнийг;

-“Сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах” гэж хүн амд эзлэх сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг зохион байгуулж, сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалахад чиглэсэн анагаах ухаан, нийгэм, сэтгэл зүй, эдийн засгийн цогц арга хэмжээг хэлнэ.

-Сэтгэцийн эмгэг бол уураг тархины үйл ажиллагааны эмгэг өөрчлөлтөөр давамгайлан илэрдэг, бөх бие организмын өвчин бөгөөд Шизофрени, өечилсэн солиорол гэх мэт өвчний олон улсын 10 дугаар ангиллын 5 дугаар бэлгэт заасан өвчлөл юм.¹⁵⁶

Сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлт тэр дундаа Шизофрени өвчний 3 өе шатыг авч үзвэл:

-Шизофрени өвчний эхний буюу I өе шатанд бие хэний хувийн онцлог байдлууд болох айх, мэдрэмтгий, хөчиндээ үл итгэх, эргэлзэн тээнэгэлзэх, өөртөө хэт дүн шинжилгээ хийх шинжүүд тодрон илрэх, бие хэний хувийн онцлогоос өөр шинж чанарууд шинээр бий болдог. Өвчтэй хоригдлын сэтгэхүй, өг яриа, бодит байдлыг шууд тусгасан тодорхой байдалтай биш, харин далд утгатай, бодит нэнээс хол тасарсан, хэтэрхий хийсвэр буюу нэгтгэн дүгнэгдсэн шинж чанартай болж хувирдаг. Ийм өвчтэй хоригдлын яриаг шууд ойлгоход төвөгтэй, өгөөлбэр зүйн хувьд зөв бичгэцтэй байх боловч 2 буюу хэд хэдэн өгөөлбэрийн хоорондын логик утга алдагдаж эхэлдэг. Бие хүн ганцаардах, сэтгэл хөдлөл багасах, идэвх санаачлага буурах, өвчтөн маргалдах, сурган цэцэрхэх, шинэ орчин нөхцөлд дасан зохицох чадвар буурах, бусдад ойлгомжгүй үйлдэл хөдөлгөөн гаргах зэрэг шинжүүд ажиглагдаж эхэлнэ.

-Шизофрени өвчний II дугаар өе шат буюу ид өед бие хүн ганцаардах, сэтгэл хөдлөл багасах, зоригийн идэвх буурах шинжүүд тод илэрдэг. Ганцаардмал байдалтай, өг дуу цөөнтэй, хаалттай харилцаатай, нууц далд байдалтай хүн болон хувирдаг. Орчин тойрон, хөдөлмөрт хандах хандлага буурах, хөдөлгөөний эвсэл мэдэгдэхүйц алдагддаг. Сэтгэл хөдлөл багасахын зэрэгцээ хүйтэн, хатуу сэтгэлийн илрэлүүд ажиглагддаг. Сэтгэцийн бөх үйл ажиллагаа нь нэг янзын, дахин давтагдсан шинж чанартай болон хувирч, амьдралын аясыг дагах, төвөнд зохицолдох чадвар алдагддаг.

-Шизофрени өвчний гүнзгий өөрчлөлт нь шизофрени өвчний төгсгөлийн буюу III өе шат. Энэ өед сэтгэлийн хөдөлгөөн бэрэн хоосрох, идэвх санаачлага, бичгэлч үйл ажиллагаа бэрэн алдагдах шинжүүд илэрнэ. Хөдөлмөрийн чадвар

¹⁵⁶ Л.Эрдэнэбаяр. Сэтгэцийн эмгэг. УБ., 2005.

бүрэн алдагдан, бие даан амьдрах чадваргүй, бусдын асрамж шаардсан байдалд шилждэг. Амьдралдаа олж авсан мэдлэг, ур чадвар, туршлагаа алдах, шинээр эзэмших боломжгүй байдалд шилждэг. Хүнд тохиолдолд сэтгэл зориггүйдлийн хам шинжийн тэнэгрэл явагдаж суурин дээрээ их идэх, баасаа идэх, бэлэг эрхтнээрээ оролдох зэрэг илрэл бүхий эмгэг дүрсдэг байна.

- Шизофрени нь бүхэлдээ сэтгэцийн архаг өвчин учир эхлэл нь орчны хүмүүст илэрхий мэдэгдэхгүй аажим эхлэлтэй байдаг ба зарим ховор тохиолдолд уг өвчин хурцаар эхэлж, бодит шалтгаан нь тодорхойлогдохгүй, хүндэрч солиорлын байдлаас гаралгүй нас барах тохиолдол цөөнгүй гардаг байна.

Одоогоос 20-оод жилийн өмнө Эрүүл мэндийн яам Олон улсын өвчлөлийн 10 дугаар ангиллыг Монгол Улсын эрүүл мэндийн тогтолцоонд нэвтрүүлж эхэлсэн байна.

Гурав. Бусад улс орны туршлага

АНУ, Англи, Франц, Итали зэрэг өндөр хөгжилтэй улс орнуудад хүн амын сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудлыг онцгойлон авч үздэг бөгөөд сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийн эрхийг хамгаалах бодлогыг өндөрт тавин “Хүн амын сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах тухай хууль”-ийг АНУ 1963 он, Франц улс 1960 он, Итали улс 1978 онд тус тус баталсан бол Монгол улс 2000 оны 04 дүгээр сарын 20-нд “Сэтгэцийн эрүүл мэндийн хууль”-тай болж өндөрийг хүртэл мөрдөн ажиллаж байна.

АНУ-ын 2014 онд батлагдсан “Сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдолд зориулах тусламж, өйлчилгээний заавар”-ыг судлан үзэхэд: ¹⁵⁷ АНУ-ын Албама мужийн Тутвилерийн эмэгтэйчүүдийн хорих газар нь хоригдлуудыг ангиллаар хорих системтэй бөгөөд нийт 12 байранд ял эдлүүлдэг байна. Өөнд: 125 хоригдлын багтаамжтай нэгдсэн байр 2, итгэл нэмшил, сэтгэц бишрэлээрээ нэгдсэн хоригдлуудын байр 1, сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай хоригдлын байр 1, хүлээн авах байр 1, шинээр ирэгсдийн байр 1, жирэмсэн хоригдлын байр 1, хүүхдүүд хийсвэр хоригдлын байр 1, өхлөх өвчтэй хоригдлын байр 1, хэрүүл маргаан дэгдээгч хоригдлын байр 1, ганцаарчилсан хатуу тасалгаа, мөн сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай хоригдлуудад тусгайлан бэлтгэсэн /ногоон өрөө / эмчилгээ хийдэг байна.

Сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдлын сэтгэцийн эрүүл мэндийг харгалзан 4 өө шатанд ангилан, өө шат бүрт тохирсон “Хамтарсан баг” байгуулан ажилладаг байна. Хоригдлын эрүүл мэндэд ахиц гарахгүй байвал хоригдлын эмчилгээний чанарыг эргэн харж цаг хугацааг сунгаж хоригдлын гэр бүл, боловсрол, мэргэжил, сэтгэцийн түүх, хичирхийллийн түүх, бэлгийн чиг хандлага, донтолтын түүх, гэмт хэргийн түүхийг мэдэх, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үзлэгт орохоос зайлсхийсэн тохиолдолд тэмдэглэл хүтүүлж, ажиглалтын өр дөнг тусган

¹⁵⁷“Treatment and Care of Inmates With Mental illness”, US.Department of Justice Federal Bureau of Prisons, 2014

дээрх мэдээлэлд дүн шинжилгээ, дүгнэлт гарган хоригдлыг хорих анги, байгууллагад хуваарилдаг байна.

Тусгаарлагдсан хоригдолд дараах үйлчилгээг эзэлнэ. Үүнд:

- Оношлогоо, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үнэлгээ хийгдсэн байх;
- Амиа хорлох эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн байх;
- Хямралын хөндөд харилцаа тогтоох;
- Халамж, үйлчилгээнд хамрагдах байдлыг үнэлэх;
- Бэлгийн хичирхийлэл, дарамтад орохоос урьдчилан сэргийлэх;
- Сэтгэцийн эрүүл мэндийн эмчилгээ нь төлөвлөгөөний дагуу явагдаж

байгаа эсэх;

- Зан төлөвийн үндэр эрсдэлтэй эсвэл маш мэдрэмтгий байвал бусад үйлчилгээг санал болгох зэргээр үйлчилгээ эзэлдэг байна.

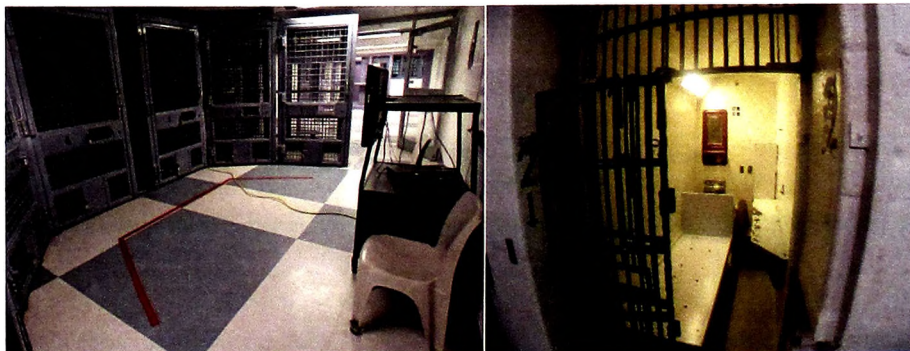
Тусгаарлах байранд байгаа үүдтэй хоригдолтой сэтгэл зүйч болон сэтгэл засалч нь стандартын шаардлага хангасан үрүнд уулзаж, хоригдолд ном, тоглоом, puzzles, аудио болон видео нэвтрүүлэг зэргийг эзэлж эмчилдэг байна.

Тусгаарлах байранд 6-18 сараар эмчилж тодорхой хугацаа буюу 6,12,18 дахь саруудад хоригдлын сэтгэцийн эрүүл мэндийн байдалд үнэлгээ хийдэг ба хоригдлын эрүүл мэнд, сэтгэцийн үүчний талаарх мэдээлэл, үнэлгээг 14 хоног тутамд цахим сан хуудас хяналт тавьдаг байна.

*АНУ-ын Мичиганы хорих ангид ял эдэлж байгаа шизофрени
үүдтэй хоригдогч нарт эзэлж буй тусламж, үйлчилгээ*

Шизофрени үүдтэй хоригдлын тусгаарлах үрү

БНСУ-ын хорих байгууллага нь сэтгэцийн тусгай эмнэлгийн хорих байгууллагатай бөгөөд хорихын сэтгэцийн эмнэлгийн тайлангаас авч үзэхэд:¹⁵⁸

Хорих байгууллагын хэмжээнд сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдлын тоо баримт байдаггүй бөгөөд нийт хоригдлын 20 хувь нь сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай гэж үздэг байна.

Сэтгэцийн өвчтэй хоригдлуудад эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ эзлэхдээ 1 хоригдолд 1 сард хамгийн багадаа 1 удаа эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ эзлсэн тооцоо байна. Сэтгэцийн өвчтэй нийт хоригдлын 2/3 хувь нь эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд хамрагдаж чаддаггүй бөгөөд 1/3 нь эмийн эмчилгээнд хамрагдсан байна.

Сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдлыг дотор нь: сэтгэцийн өвчтэй, хар тамхи, донтолттой, бэлгийн хичирхийлэл үйлдэгч гэж 3 ангилан тусламж, үйлчилгээ эзлдэг байна. 2019 онд зохион байгуулагдсан Ази, Номхон далайн хорих байгууллагуудын удирдах ажилтны бага хуралд Бүгд найрамдах Солонгос улсын Засан хяналт газрын орлогч дарга, ноён Хёнжён-ы тайлагнасан илтгэлд:

Оюун санааны хувьд хомсдолтой хоригдлуудын тоо сүүлийн жилдэд өссөөр байгаа нь Солонгос улсын хувьд бас нэгэн тулгамдаж буй асуудал болоод байна. Солонгос улсын хорих ангиуд дахь сэтгэцийн өвчлөлттэй хоригдлуудыг дотор нь сүүлийн 5 жилд өвчнөөр ангилж, төрөлжүүлсэн ба дийлэнх нь буюу 30 орчим хувь нь сэтгэцийн гүн хямрал буюу депресстэй гэсэн эзлэлт гарсан байдаг.

Тэдгээрт сэтгэцэд нөлөөлөх мансууруулах бодисоос үлдэн гарах хор хөнөөл, аюулыг сануулах янз бүрийн цогц сургалтууд болон радио нэвтрүүлгүүдээр дамжуулан эмнэл зүйн зөвлөгөө үйлчилгээг өгч ажиллаж байна. Мөн хорих байгууллагын ажилтан нь хоригдлуудад эмийг шууд тарааж олгодог ба эмийн хэмжээ хэтрэхээс сэргийлэн хөний эрхийн байгууллагын хөмсөс давхар хяналт тавьдаг.

Сэтгэцийн өвчтэй, хар тамхинд донтсон, бэлгийн хичирхийлэл үйлдсэн хоригдлуудад мэргэжлийн болон системчилсэн эмчилгээ шаардлагатай гэж үзэн 2016 оны 9-р сард “Сэтгэл зүйн эмчилгээний тасаг” нээж, мэргэжилтнүүдэд нийт хорих анги, байгууллагуудад хуваарилан хоёроос гурван сарын бүлгийн эмчилгээ хийгдэж, тодорхой өр дөнд хөрсөн гэж үзсэн байна. Одоогоор тус тасгийн дэргэд 12 сэтгэл зүйн эмчилгээний төв, 52 сэтгэл зүйн эмчилгээний баг ажиллаж доорх хөтөлбөрийн дагуу ажиллаж байна.

Сэтгэцийн өвчтэй хоригдлуудад зориулсан сэтгэл зүйн эмчилгээний хөтөлбөрт:

-Шизофрени буюу аффектийн эмгэг гэж оношлогдсон хоригдлууд болон сэтгэл зүйн эмчилгээ шаардлагатай өвчтөн гэж ангилагдсан хоригдлуудад гүнзгий ярилцлага хийх замаар сэтгэл зүйн эмчилгээний хөтөлбөрүүдийг санал болгодог. Хөтөлбөр нь танин мэдэхүйн зан үйлийн эмчилгээ, мансууруулах бодисын шинж тэмдгүүдийн талаарх мэдлэг, нийгмийн чадварын сургалтаас бүрдэх ба боловсон

¹⁵⁸ Ази Номхон далайн хорих байгууллагын удирдах ажилтны зөвлөгөөнд тавигдсан илтгэл. УБ., 2019.

хүчний хувьд дотоодын мэргэшсэн албан тушаалтнууд болон сэтгэл судлаач, сэтгэцийн эрүүл мэндийн сувилагч, сэтгэцийн эрүүл мэндийн клиникийн зөвлөх зэрэг гаднын мэргэжилтнүүдээс бүрддэг байна.

-Сэтгэцийн өвчтэй хүмүүсийн хувьд хтлбүрд нь сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудлаа аажмаар психопатик шинж тэмдгүүд гэдгийг хүлээн зөвшөөрх, эмийн эмчилгээнд эзлэх эсэргүүцлийг бууруулж, олон нийттэй эерэг харилцаа холбоо тогтоох нь чухал гэдгийг ухамсарлаж, суллагдсаны дараа хүршүүдээ буцаж яаж очих бол, биднийг нийгэмд хүлээж авах болов уу гэсэн сэтгэлийн зовуурыг арилгахад тусалдаг байна.

-БНСУ-ын Засан хүмүүжүүлэх алба нь засан хүмүүжүүлэх байгууллага бүрт сэтгэл зүйн эмчилгээний тасаг байгуулах ажлыг түргэсгэх, сэтгэцийн эмч, сэтгэцийн эрүүл мэндийн клиникийн зөвлөх гэх мэт мэргэжлийн орон тоог нэмэгдүүлэх, засан хүмүүжүүлэх албаны албан тушаалтнуудад сэтгэл зүйн эмчилгээний боловсрол олгох замаар сэтгэл зүйн эмчилгээний бодлогыг хэрэгжүүлж байна. Эдгээр хүчин чармайлтын тусламжтайгаар мансууруулах бодисонд донтсон болон сэтгэцийн өвчтэй хүмүүст илүү системтэй, үр дүнтэй сэтгэл зүйн эмчилгээг санал болгож, тэдний гэмт хэргийг бууруулж танин мэдэхүйн болон зан үйлийн үндсэн үүрчлөлтөд төлхөц болно гэж бид найдаж байгаа талаараа дурдсан байна.

Дээрх улс орнуудын хорих байгууллагууд нь сэтгэцийн эмгэгтэй хоригдлыг бусад хоригдлуудаас тусад нь хорих ял эдлүүлж байгаа бөгөөд өвчлөл хурцадмал үед ганцаарчлан тусгаарлах үрүүнд байлгах зэргээр эмнэлэг, сэтгэл зүйн тусламж, үйлчилгээ үзүүлдэг нь судалгааны ажлаас харагдаж байна.

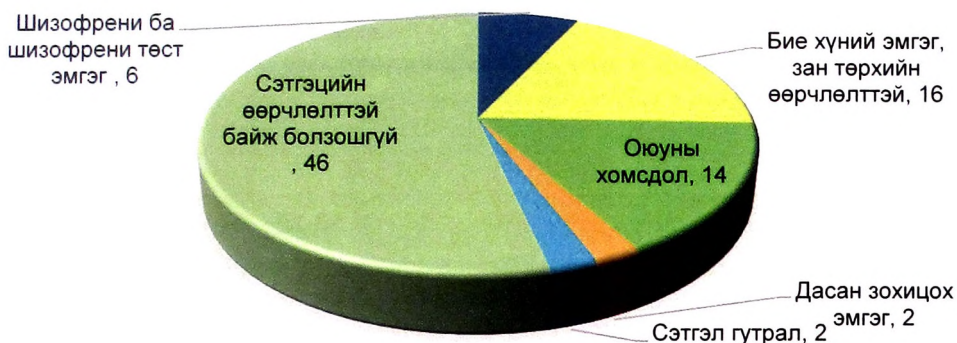
Дүрв. Манай орны хорих анги, байгууллагад хорих ял эдэлж байгаа сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай хоригдлын талаар

Сэтгэл санааны үүрчлөлттэй хоригдогчийг сүүлийн 4 жилээр судлан авч үзвэл нийт 131 хоригдогсод ял эдэлж байсан байна. Үүнд: 2017 онд 20, 2018 онд 29, 2019 онд 54, 2020 онд 36, 2021 онд 29 хоригдол ял эдэлж байсан ба нүүдрийн байдлаар нийт хорих ангид 40 хоригдол ял эдэлж байна.

Дээрх өвчлөлттэй хоригдлын сэтгэцийн эрүүл мэндийн өвчний хэлбэрийг судлан авч үзэхэд:

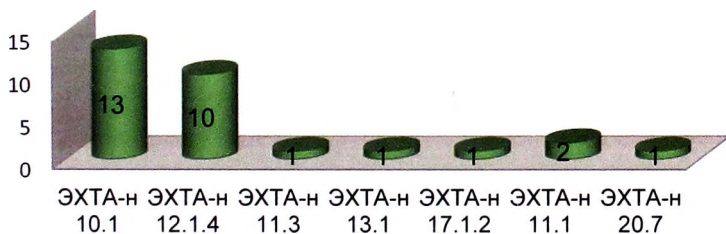
- Бие хүний сэтгэлийн хүдлөгч тогтворгүй болох эмгэг;
- Оюуны хүнгүй хомсдол;
- Оюуны хүндэвтэр хомсдол;
- Шизоаффектив эмгэгийн холимог хэлбэр;
- Үлдэц шизофрени;
- Тархины өвчин, гэмтэл үйл ажиллагааны хямралын шалтгаант бие хүний ба зан үйлийн бусад органик эмгэг;
- Зан үйлийн үүрчлөлт;
- Гадаад шалтгаант хүнгүй сэтгэл түгшилт зэрэг сэтгэл зүйн эмгэг, үүрчлөлттэй байна.

Сэтгэцийн эмгэг оноштой хоригдлын тоон үзүүлэлт

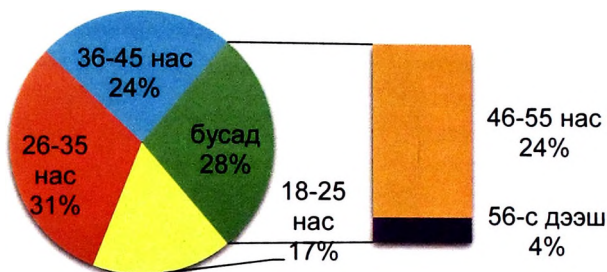
Хорих анги, байгууллагад сэтгэцийн эмгэг оноштой 40 хоригдол ял эдэлж байгаагаас 6 хоригдол шизофрени ба шизофрени төст эмгэг, 16 хоригдол бие хүний эмгэг, зан төрхийн өөрчлөлттэй, 14 хоригдол оюуны хомсдол, 2 хоригдол дасан зохицох эмгэг, 2 хоригдол сэтгэл гутрал оноштой байх ба сэтгэцийн өөрчлөлттэй байж болзошгүй 46 хоригдол байх ба хорих анги, байгууллагын сэтгэл зүйчид тухай бэлтгэсэн сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлж байна. Эпилепси буюу уналт таталтын өвчтэй 47 хоригдлын хувьд удаан хугацаагаар ойр ойрхон унаж татвал төлөний оюун ухааны чадвар сулрах, ухамсарт ухааны алдагдал, зан үйл, мэдрэхүйн өөрчлөлт илрэх талтай тул байнгын анхаарал халамж, асаргаа шаарддаг онцлогтой.

2021 онд 29 хоригдол сэтгэцийн эмгэг оноштой байсан ба гэмт хэрэг болон насаар нь ангилбал:

ЭХТА-н 10.1 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 13 буюу 45 хувь, ЭХТА-н 12.1.4 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 10 буюу 34 хувь, ЭХТА-н 11.3 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 1 буюу 3 хувь, ЭХТА-н 13.1.2 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 1 буюу 3 хувь, ЭХТА-н 17.1.2 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 1 буюу 34 хувь, ЭХТА-н 11.1 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 2 буюу 7 хувь, ЭХТА-н 20.7 зүйл ангиар шийтгэгдсэн 1 буюу 34 хувийн тус тус үзүүлэлттэй байна.

Насны ангиллаар авч үзвэл:

Дээрх графикаас үзэхэд сэтгэцийн эмгэгтэй хоригдлуудын хувьд 18-25 насны 5 буюу 17 хувь, 26-35 насны 9 буюу 31 хувь, 36-45 насны 7 буюу 24 хувь, 46-55 насны 7 хувь 24 хувь, 56-с дээш насны 1 буюу 4 хувийн өөрчлөлттэй байна.

Хорих анги, байгууллагад ял эдэлж байх хугацаандаа гаргасан зөрчлийг авч үзвэл: Нийт 29 хоригдлын 6 буюу 21 хувь нь алба хаагчийн хууль ёсны шаардлага биелүүлээгүй бусадтай маргалдаж зодолдсон болон бусад зөрчиллөр нийт 15 удаагийн зөрчил гаргасан байна. Цаашид сэтгэцийн эмгэгтэй өвчтэй хоригдлын зөрчил гаргаж байгаагаас үзэхэд хорих анги, байгууллагын хэвийн ажиллагаа, алба хаагч болон хоригдол, хоригдогч нарын аюулгүй байдалд сөрөг нөлөөлж хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанд ихээхэн хндрэл бэрхшээл учруулах хандлагатай байна.

Хорих ял эдэлж байгаа шизофрени өвчтэй хоригдогсдын нийтлэг зовуурыг судлан үзэхэд:

- Чихэнд дуу хоолой сонсогддог;
- Өөрийнхөө өр бусын итгэл нэмшлийн тухай ярих;

Тухайлбал: Өөрийнхөө байгалиас давсан хүч чадалтай, өр бусын авьяас билэгтэй, ид шидтэй хэмээн үнэлэх, мөн бусдын хавчлага, мөрдлөг, хяналтад байгаа хэмээн итгэсэн итгэл, нэмшилд автсанаа ярих;

- Биеийн зовуур шаналгааны талаар арьс буюу аль нэг эрхтэн дотор ямар нэг юм хүн юм уу амьтан байгаа талаар ярих.

- Хамтран амьдрах хэмээс эрүүл ахуйн дэглэм сахихаа больсон, хэмээс зайлсхийх буюу ганцаараа байхыг эрхэмлэх зэрэг шинж тэмдэг илэрч байна.

Манай орны хорих байгууллага сэтгэцийн эмгэг, зөрчлөлт илэрч, эмнэл зүйн шинж тэмдэг тодрох өвчтөнг эмнэлэгт хэвтүүлэн, эмийн эмчилгээ үзүүлэх, сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх зэргээр эмнэлгийн эмчилгээ үйлчилгээ үзүүлж ажиллаж байна. Хорих анги, байгууллагын хэмжээнд сэтгэцийн эмгэг, зөрчлөлттэй, хэрэг хариуцах чадвартай тогтоогдсон 29 хоригдол ял эдэлж байгаа бөгөөд жил ирэх тусам энэхүү зөрчлөлт нь нэмэгдэх хандлагатай байгаа тул хорих ангийн алба хаагчид тухайн өвчтэй хоригдолтой ажиллах арга барилыг судалж мэдэх хэрэгцээ өссөж байна. Мөн алба хаагчид сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдогч нарт тусламж үйлчилгээ үзүүлж, тэдний сэтгэцийн эрүүл мэндийг

хамгаалах чиглэлээр тодорхой ажлуудыг зохион байгуулан ажиллаж байгаа хэдий ч сэтгэцийн эмгэг, шалтгаалттай хоригдогчтой хэрхэн яаж ажиллах талаар тодорхой сайн ойлголтгүй байна.

Сэтгэцийн эмгэг, шалтгаалттай хэргийн гэмт хэрэгт холбогдож байгаа кейсээс судлан тэдхэд гэмт хэрэг үйлдэх явцад тухайн хэргийн үнцийн эмнэл зүйл, шинж тэмдэг хэрхэн илэрч байгаагаас шалтгаалан хэрэг хэлээх чадвартай байдлыг тогтоож байна. Жишээлбэл:

Кейс-1: Шалтгаалттай А 35 настай В-ийн амь насыг хохироосон. В нь эрдэм шинжилгээний байгууллагад ажилладаг, А-гийн хэлж байгаагаар В-г шалтгаалттай эрдэм шинжилгээ судалгааны ажилд саад болоод байгааг зогсоохын тулд А нь В-г алсан. Шалтгаалттай сэтгэгц эмгэг судлалын шинжилгээгээр А-г шалтгаалттай 9-10 жил хэргийн баясах солиоролтой явсныг тогтоожээ. Шалтгаалттай нээс гадна А-гийн зан тухай шалтгаалттай гэдэг. Дээд сургуулийн тухай хэргийн ангид байхдаа шалтгаалттай биеийг шинжлэх ухаанд бэрмийн зориулахын тулд сургуулиасаа гарсан. А нь шалтгаалттай физикийн шинжлэх ухаанд суу ухаант нээлт хийх хэргийн гэж сэтгэгжээ. Шалтгаалттай санааг хэд хэдэн номонд бичиж гар бичмэлээр хадгалсан нь баримтаар нотлогдсон.

Шалтгаалттай үед шалтгаалттай ногоо жимс идэх болж, шалтгаалттай тэр шалтгаалттай хэргийн шалтгаалттай чадварыг сайжруулж байна гэж боджээ. Номоо олон газар тээж, хариу нь ирэхдээ ихэвчлэн “шалтгаалттай хэргийн захидал” гэж бичсэн байдаг байж. Тэгээд А нь хорсож нэгэн эрдэм шинжилгээний байгууллагын судлаач В-г алахаар шийдсэн. А-н В-гийн шалтгаалттай орж, шалтгаалттай цохин унгаж дараа нь шалтгаалттай толгойг хэргийн гээр нь тасалж ширээн дээр тавьсан байна. А нь шалтгаалттай маш тайван гарч, цагдаа ирэхийг хэлээж суусан байна.

Сэтгэцийн эмч тэдхэгчээр А нь маш тайван Нобелийн шагналын тухай ярьж байсан ба солиорсон бодол санаа нь үе үе алга болж, тайвширч байсан. Сэтгэцийн хэргийн шалтгаалттай хэргийн суурин дээр сэтгэцийн маш хэргийн солиорол байдлыг байдал ажиглагдаж байсан байна. Дүгнэлт: Шалтгаалттай А шизофрени шалтгаалттай, байнгын солиорлын байдалтай. Иймээс А-г сэтгэцийн үнцийн эмчлэх эмнэлэгт албадан эмчилгээнд явуулах хэрэгтэй гэсэн дүгнэлтийг шалтгаалттай гаргасан байна.

Кейс-2: Шалтгаалттай Д, 32 настай, эрэгтэй. Хэргийн зодсон хэрэгт холбогдсон. 5 удаа шалтгаалттай сэтгэгц гэм судлалын магадлан шинжилгээнд орж байсан Гэрманийн тааламжгүй нөхцөлд шалтгаалттай, 4-р анги тухайн гудамжны хэргийн дүгнэлтэй нийлсэн. 16 настайгаасаа гэмт хэрэгт холбогдох болсон. Маш ууртай, догшин, хэрцгий, хорон санаатай, 24 настай байхдаа нэг удаа солиорсон. Хардах дэмийрэл ажиглагдаж байсан. Сэтгэцийн клиникийн эмнэлэгт шизофрени үнцийн оношоор эмчлэгдэх хугацаанаасаа шалтгаалттай эмнэлгээс гарсан. Зан тухай шалтгаалттай гэдэг, тэнэг зан гаргах, бэлгийн сэрэл нь ихэссэн. Согтохоороо агсан согтуу тавина, нэг бус удаа зодоон цохионд холбогдсон. Тэрээр шалтгаалттай шалтгаалттай учраас хэрэг хариуцахгүй гэж бэрэн мэдэж байсан. Шалтгаалттай үеэр орчиндоо шалтгаалттай баримжаатай байсан боловч албаар тэнэг зан гаргаж байсан. Нэг шалтгаалттай найзтайгаа маргалдан шалтгаалттай хэвтэрт ортол нь зодсон хэрэгт холбогдсон. Шалтгаалттай онош нь Шизофрени, тухайн үед солиорол илрэхгүй болох нь тогтоогдсон тул шалтгаалттай хэргийн хариуцах чадвартай гэж шийдвэр гарсан байна.

Дээрх 2 тохиолдлоос эхэхэд тухайн хоригдол, хоригдогсдын сэтгэл зүйн байдлаас шалтгаалан солиорол илрээгүй байх үедээ гэмт үйлдэл хийсэн нь тогтоогдсон бол хэрэг хариуцах чадвартай гэсэн дүгнэлт гарч байна. нэгдрийн байдлаар сэтгэл зүйн эмгэг үүрчлөлттэй хоригдолд эмнэл зүйн шинж тэмдэг илэрвэл ангийн эмчийн саналаар 401 дүгээр хаалттай хорих анги-Нэгдсэн эмнэлэгт бусад хоригдлын хамт хэвтэн эмчлүүлж байна.

Сэтгэцийн эмгэгтэй гэж оношлогдон, хэрэг хөдлөөх чадвартай хоригдол ял эдэлж байх үеийн явц, тэмдэглэлээс эхэхэд:

Кейс-3: Хоригдол Ц.Б нь ЭХТА-н 17.1.2 зүйл ангиар ял шийтгүүлэн хорих ангид ирээд удаагүй байхдаа “Хамаг бие халуу шатаад байна” гээд хамаг хувцсаа тайлах, үлд үлд баах зэрэг үйлдлийг гаргаж байсан. Тус хоригдол нь оюуны хөгжлийн хомсдолтой гэж оношлогдсон, согтууруулах ундааг хэтрүүлэн хэрэглэж байсан нь AUDIT судалгаагаар тодорхойлогдож байсан. Архины хамааралтай.Хорих ангид ирээд дасан зохицох үйл явцад тухайн хоригдлын сэтгэл зүйн байдал тогтворгүй, биеэ хянах чадвар алдагдаж хамаг хувцсаа тайлж шидсэн бөгөөд харуул хамгаалалтын ажилтан тухайн үед очиж, хувцсыг үлсгэн, тусгаарлах үүрэг үлд харуул хамгаалалтын хяналтад авч байсан байна. Хорих ангийн сэтгэл зүйч уулзан ярилцан, сэтгэл зүйн байдлыг тогтворжуулах, цэцэг тариулан, арчилгаа хийлгэх ажлыг хийлгүүлж байсан. Энэ хугацаандаа дээрх үйлдлийг давтан гаргалгүй ял эдэлж байгаад суллагдсан байна.

нэгдрийн байдлаар хорих ангид ял эдэлж буй сэтгэцийн эмгэг үүрчлөлттэй болон сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдолд эзүүлж байгаа тусламж, үйлчилгээ:

-Сэтгэцийн эмгэг үүрчлөлттэй, хэрэг хариуцах чадвартай хоригдол болон хоригдогчид эмнэл зүйн шинж тэмдэг тодрох үед тухайн ангийн эмч эрүүл мэндийн үзлэг хийн 401 дүгээр хаалттай хорих анги-Нэгдсэн эмнэлгийн сэтгэцийн эмчид хандан, зөвлөхөө зааварчилгаа аван ажиллаж байна.Мөн хөдөлмөр орон нутгийн сэтгэцийн нарийн мэргэжлийн эмчид хоригдлын сэтгэцийн эрүүл мэндийг үзүүлж, зохих зөвлөх, зөвлөмжийг авч, шаардлагатай тохиолдолд аймаг, дүүргийн сэтгэцийн тасагт харуул хамгаалалтын хяналтад хэвтүүлэн эмчлүүлж байна.

Дүгнэлт

Сэтгэцийн эрүүл мэндийн таатай байдлыг хангах, орчин нөхцөлийг бүрдүүлж сэтгэцийн эмгэгт өртөх, үлчлэл сэдэрхээс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн бөхийл арга хэмжээний цогцыг шийдэх үндсэн асуудал нь сэтгэцийн үүрчлөлттэй болон сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдолд тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх явдал юм.

Хүн амьдралынхаа туршид урт, богино ямар нэгэн хугацаагаар сэтгэцийн болон сэтгэл хөдлөлийн үүрчлөлтөд өртдөг. Эдгээр үүрчлөлтөд нь тэгш өрт байдал бий болох, сэтгэлээр унах, ганцаардах, солиорлын өөшлүүд, зан үйлийн үүрчлөлт гарах, биеийн болон сэтгэл зүйн дарамтад орох гэх мэтээр илэрдэг.

Сэтгэл зүйн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ эзүүлж, богино хугацаанд эмчилгээг хийх шаардлага гардаг.

Сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах, сэтгэцийн эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх талаар төрөөс баримтлах бодлого, зарчмыг тодорхойлох, сэтгэцийн өвчтэй буюу сэтгэцийн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай хүн эмнэлэг, нийгэм, сэтгэл зүйн тусламж авах нөхцөлийг хангахад тухайн байгууллага шийдвэрлэх тул анхаарч ажиллах шаардлагатай байна. Олон улсын туршлагаас зэхэд хоригдол, хоригдогчид өвчин хурцаар илрэх өд тусгаарлан байрлуулах өрөөтэй байх бөгөөд хамтарсан баг тэдгээр хоригдолд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ эзүүлж байна.

Хорих ял эдлүүлэх явцад хоригдол, хоригдогчийн сэтгэцийн эрүүл мэндийг хамгаалах, сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдогчтой ажиллахад анхаарах асуудлыг тодорхойлон, хэрэгжүүлснээр хоригдогчид чиглэсэн эмнэлэг-сэтгэл зүйн үйлчилгээнд эерэг өр дүн гарна. Иймд сэтгэцийн эрүүл мэндийн хамгаалах чиглэлээр хорих ангид ял эдэлж буй сэтгэхүй, сэтгэл хүдлөл, зан үйл төр хямарсан болон олон улсын өвчний 10 дугаар ангилалд багтан оношлогдож хэрэг хүлээх чадвартай гэж тогтоогдсон хоригдол, хоригдогчдод эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг хүргэж ажилласнаар хорих ял эдлүүлэх ажиллагааг хангахад ихээхэн тус дөхөм болох юм.

Санал

Манай улсын хувьд сэтгэцийн эмгэг, өөрчлөлттэй хоригдлын эрүүл мэндийн өвчлөлийн байдлаас зэхэд хавар, намрын улиралд сэтгэл зүйн өөрчлөлт ихээр илэрч тэдний дундаас ямар нэг гэмт хэрэг, зөрчил гарах эрсдэлтэй байдаг тул дараах арга хэмжээг авах саналтай байна. Өөнд:

1. Хуваарьт эзлэгийн дагуу 401 дүгээр хаалттай хорих анги-Нэгдсэн эмнэлэгт хэвтэн эмчилж, эмчилгээнд хамруулж байх;

2. 401 дүгээр хаалттай хорих анги-Нэгдсэн эмнэлэгт сэтгэцийн эмгэг өөрчлөлттэй, сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдолд эмнэлэг, сэтгэл зүйн тусламж, үйлчилгээ эзүүлэх мэргэшсэн хамтарсан баг байгуулах мөн тусгайлан тохижуулсан өрөө /тусгайлан бэлтгэсэн нэвтрүүлэг, аудио видео сургалт, номын засал, тоглоом/ гаргах;

3. Хорих анги, байгууллагын алба хаагч нарт эдгээр хоригдол, хоригдогсодтой хэрхэн харилцах, сэтгэцийн эмгэг өөрчлөлт илрэх эмнэл зүйн шинж тэмдгийн талаар анхан шатны эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалт зохион байгуулах;

4. Хоригдлын сэтгэцийн эрүүл мэндийг тодорхойлж, шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт шинжилгээ авч, сэтгэцийн эрүүл мэндийн шинжээч эмч томилуулах, ялыг өргэлжлүүлэх эсэх саналыг гаргуулах.

5. Сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай хоригдлуудыг өвчлөлөөр нь ангилан нийтэд нь эсхүл тусад нь ял эдлүүлэх зэрэг болно.